

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Zimbabwe 2007

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Samhällsklimatet i Zimbabwe är repressivt och situationen för de mänskliga rättigheterna har försämrats under 2007. Detta påverkar också den ekonomiska utvecklingen negativt och gör det mycket svårt för regeringen att upprätthålla en rimlig nivå på till exempel utbildning och hälsovård. Kränkningar av de mänskliga rättigheterna är ett resultat av regeringens ofta våldsamma bemötande av politisk opposition och andra protestyttringar. Tortyr är förbjudet enligt grundlagen men vanligt förekommande och kraftigt ökande jämfört med föregående år.

Mänskliga rättigheter har stöd i landets grundlag men flera under senare år tillkomna lagar används för att begränsa oppositionella gruppers möjlighet att verka och innebär i tillämpningen långtgående inskränkningar i rättigheterna. Antalet godtyckliga arresteringar ökade under året och var i genomsnitt större än under 2006. Efter att polis- och säkerhetsstyrkor i mars 2007 våldsamt slog ned ett möte mellan olika oppositionsgrupperingar, tog den regionala samarbetsorganisationen för södra Afrika (SADC) initiativ till medling mellan regeringspartiet ZANU-PF och oppositionspartiet MDC. De båda parterna har gemensamt utarbetat vissa modifieringar i rätt riktning när det gäller existerande repressiv lagstiftning, men en verklig förändring i positiv riktning för mänskliga rättigheter i Zimbabwe återstår ännu att se.

Förhållandena i häkten och arrester är dåliga. Fängelsesystemet befinner sig i kris med överbeläggning och brist på mat, vatten och kläder. Dödligheten i fängelserna är stor och i huvudsak orsakad av aids.

Myndigheterna kan på laglig väg utfärda utreseförbud för personer som kritiserar regimen. Det finns ingen möjlighet att få ersättning av staten när den

beslutat om expropriering av mark. Det går heller inte att överklaga exproprieringsärenden.

Zimbabwes regering har inrättat en nationell kommission för mänskliga rättigheter. Under 2007 antogs en lag mot våld i hemmet.

Rättsväsendet i Zimbabwe är inte oberoende. Detta gäller i synnerhet de högre instanserna och i de fall där politiska intressen står på spel. När det gäller mindre politiserade fall finns ett någorlunda fungerande rättsväsende, men straffrihet råder i praktiken för vissa grupper i samhället. Den försämrade ekonomin har negativa följder för rättssäkerheten genom ökande korruption på alla nivåer och inom många sektorer, bland annat polisen. Dåliga löner ledde 2007 till strejk i den instans som motsvarar de svenska tingsrätterna, vilket lamslog verksamheten under hösten.

Yttrande- och pressfriheten garanteras i grundlagen men är i praktiken begränsad bland annat genom tillämpning av lagar som begränsar medias möjlighet att verka fritt. Staten kontrollerar alla etermedier. De statliga dagstidningarna är lojala mot regeringspartiet. De få kvarvarande oberoende tidningarna kritiserar öppet regimen. Inga utländska journalister tillåts verka i landet på permanent basis.

Under året gjordes tillägg till grundlagen. Tilläggen innebär att presidentens mandatperiod minskar från 6 till 5 år och att alla platser till parlamentet, som utökas, väljs i allmänna val. De olika valen till president, parlament och lokalval sker från och med 2008 års val samtidigt. Oppositionen är försvagad genom inre motsättningar vilket lett till en uppdelning av det ledande oppositionspartiet MDC i två falanger.

Zimbabwes ekonomi är i kris, till stor del en följd av brotten mot de mänskliga rättigheterna i samband med landreformen. Den krympande ekonomin och mycket höga inflationen försvagar i sin tur statens möjlighet att tillgodose individens rätt till hälsa och utbildning. Arbetslösheten i den formella sektorn uppskattas till ca 70 procent, och ca 80 procent av landets befolkning beräknas leva under fattigdomsgränsen. En stor andel av Zimbabwes högtbildade har lämnat landet för att söka arbete i andra länder.

Det största hälsoproblemet är hiv/aids-epidemin, där andelen smittade sjunkit under några år och nu beräknas till ca 15 %. Medellivslängden är 34 år för kvinnor, 37 år för män. Lärarkåren är hårt drabbad av epidemin vilket slår hårt mot utbildningssektorn som även lider av stor resursbrist.

Fortfarande sker nya fall av övertaganden av gårdar från vita ägare. Och hundratusentals svarta lantarbetare har ställts utan hem och arbete. Effekterna

har varit förödande för livsmedelsproduktionen. Jordreformen och torka är anledningar till att så många som 4,1 miljoner zimbabwier beräknas vara i behov av livsmedelshjälp från slutet av 2007 till mars 2008.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna för mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Av de mest centrala konventionerna på de mänskliga rättigheternas område har Zimbabwe ratificerat eller skrivit under följande:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) (1991), dock inte de fakultativa protokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR) (1991).
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, (CERD) (1991).
- Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW) (1991), dock inte det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC) (1990), dock inte de två fakultativa protokollen om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi, respektive om barn i väpnad konflikt.
- 1951 års flyktingkonvention samt 1967 års flyktingprotokoll (1981).
- Den afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter (1986), med reservationer till artiklarna 17, 22-24 och 26. Protokollen om kvinnors rättigheter i Afrika godkändes av parlamentet december 2007, men ratificering återstår. Protokollen om etablerandet av en afrikansk domstol för mänskliga och folkens rättigheter signerades 1998.
- Afrikanska unionens konvention om barnets rättigheter och välfärd (African Union Convention on African Charter on the Rights and Welfare of the Child) (1995).
- Afrikanska unionens konvention om flyktingar i Afrika (African Union Convention on OAU Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa) (1985).
- Den afrikanska stadgan om demokrati, val och samhällsstyrning (African Union Convention on African Charter on Democracy, Elections and Governance) är godkänd av Afrikanska unionens församling 2007 men ännu ej undertecknad av Zimbabwe.
- Zimbabwe har inte undertecknat konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CAT). Detsamma gäller det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr.
- Romstadgan för internationella brottsmålsdomstolen (ICC) har undertecknats men inte ratificerats.

I viss mån har nationella lagar instiftats för att uppfylla åtagandena i konventionerna. Detta gäller till exempel FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, CERD och ICCPR. Inte sällan brister det dock i genomförandet. Under senare år har lagar genomdrivits som strider mot andan i konventionerna. Traditionell rätt medför också att konventionerna ofta åsidosätts.

Till African Commission on Human and People's Rights har Zimbabwe endast rapporterat tre gånger sedan 1988. Senaste rapporten lämnades in i november 2006. Zimbabwe ligger många år efter i rapporteringen till de olika konventionskommittéerna i FN, senaste rapporten inlämnades 1998 (till CERD).

Zimbabwes regering har flera gånger anmälts för brott under den afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter.

Det avtalade besöket i augusti 2007 av FN:s specialrapportör för våld mot kvinnor blev uppskjutet på begäran av Zimbabwe. Också ett besök från FN:s specialrapportör för tortyr samt FN:s arbetsgrupp för legosoldater avböjdes under året.

Afrikanska unionens särskilda rapportör för försvarare av de mänskliga rättigheterna (Special Rapporteur on Human Rights Defenders) har uppmanat Zimbabwe att bland annat garantera säkerheten och möjligheten att arbeta för mänskliga rättigheter för de personer som misshandlades av polis- och säkerhetsstyrkor i mars 2007. En annan uppmaning är att omedelbart granska dödskjutningen av aktivisten Gift Tandare samma månad.

I maj 2007 genomförde afrikanska kommissionen en särskild utfrågning om situationen för mänskliga rättigheterna i Zimbabwe. Kommissionen behandlade också Zimbabwes tredje rapport. Sammanfattningen skickades till Zimbabwe med okänt resultat. Två zimbabwiska organisationer gavs en fast observatörsplats: Zimbabwe Association of Doctors for Human Rights, baserad i Harare, och Zimbabwe Exiles Forum, baserad i Sydafrika. I november 2007 diskuterades situationen för de mänskliga rättigheterna på nytt i afrikanska kommissionen. Kommissionen antog en resolution om de kommande valen och om yttrandefriheten i Zimbabwe.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Zimbabwe har inte anslutit sig till FN:s tortyrkonvention. Tortyr är dock

förbjudet enligt grundlagen. Trots detta förekommer regelbundet organiserad och stats sanktionerad våldsanvändning mot företrädare för mänskliga rättigheter och anhängare av den politiska oppositionen i landet.

I mars 2007 slog polis och säkerhetsstyrkor med våld ned ett möte i vilket olika oppositionsgrupperingar (inklusive oppositionspartiet MDC) deltog, varefter många arresterades. I polisens förvar misshandlades många av de omhändertagna grovt, bland dem MDC:s ledare Morgan Tsvangirai. Händelsen väckte stor internationell uppmärksamhet och ledde till att SADC initierade en medlingsprocess mellan regeringspartiet ZANU-PF och MDC. Medlingen leddes av Sydafrikas president Thabo Mbeki och syftade bland annat till att få till stånd fria och rättvisa val under 2008. Förhandlingarna ledde till vissa framsteg i lagstiftningen som berör mänskliga rättigheter och demokrati men det är ännu oklart vilka reella förändringar som blir resultatet.

Implementeringen av lagstiftningen är så här långt ofullständig och polis agerar enligt gammalt mönster. MDC betraktar dialogen som misslyckad då de inte fick gehör för en senareläggning av valet i syfte att hinna få till stånd en ny konstitution. Brott mot de mänskliga rättigheterna, såsom tortyr och olaglig arrestering, fortsätter att begås av polis och aktivister inom ZANU-PF. Detta enligt Internationella advokatsamfundet (International Bar Association) och Zimbabwe Human Rights NGO Forum (ZHRNF).

Antalet rapporterade fall av tortyr var under 2007 i genomsnitt 58 i månaden vilket är en i det närmaste fördubbling jämfört med 2006, enligt ZHRNF. Till detta kommer mängder av fall av misshandel, trakasserier och hot samt godtyckliga arresteringar och andra frihetsberövanden. Det finns inga bekräftade fall av stats sanktionerade politiska mord eller avrättningar. Däremot förekommer dödsfall som resultat av polisvåld, inklusive dödsskjutningen av en demonstrant under oroligheterna i mars 2007. Få fall av politiskt våld leder till en tillfredsställande polisutredning eller åtal.

Förhållandena i häkten och arrestlokaler är dåliga och det är inte ovanligt att personer förvägras borgen och tvingas sitta kvar i häktet i flera månader eller år i väntan på rättegång. Poliser och arresterade vittnar om att fysiskt våld och omänsklig behandling är vanligt förekommande vid arresteringar och förhör.

Fängelserna befinner sig i kris. Landets 47 fängelser är överfulla och har otillräckliga resurser för mat, vatten, kläder och så vidare. Spridning av smittsamma sjukdomar är ett stort problem vilket lett till ökad dödlighet bland de intagna. Organisationen Institute of Correctional and Securities Studies uppskattar att över hälften av de intagna är hiv-smittade. Aids är den huvudsakliga dödsorsaken i fångenskap. Det är inte känt att slaveri eller slaveriliknande verksamhet förekommer i Zimbabwe.

4. Dödsstraff

Dödsstraff utdöms i Zimbabwe. Sedan 2003 har dock inga dödsstraff verkställts. Såvida inte förmildrande omständigheter föreligger är dödsstraffet obligatoriskt för den som döms för mord. Även högförräderi kan ge dödsstraff. Genom lagen om allmän ordning och säkerhet (POSA, Public Order and Security Act) utvidgades dödsstraffet till att gälla brott knutna till terrorism, sabotage och samhällsomstörtande verksamhet. Lagtexten är brett formulerad och ger utrymme för tolkningar. Någon inhemsk opinion mot dödsstraffet märks inte i Zimbabwe.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Lagstiftningen i Zimbabwe lämnar stort utrymme att arrestera personer som till exempel är i opposition till regimen. Denna möjlighet utnyttjas ofta i samband med val och demonstrationer och riktar sig huvudsakligen mot företrädare för det civila samhället, journalister och den politiska oppositionen. Antalet godtyckliga arresteringar ökade under 2007 och låg fram till oktober på i genomsnitt 154 personer i månaden. Det är vanligt att arresterade hindras från att träffa sina försvarare under häktningstiden. Toleransen och respekten gentemot oliktankande har minskat och människor skräms till tystnad. Inför befärade protestaktioner begränsas rörelsefriheten starkt genom vägspärrar och förebyggande arresteringar.

År 2005 genomdrev regeringspartiet grundlagsförändringar som möjliggör för regeringen att utfärda reseförbud för regimkritiker. Den nya lagen har dock ännu inte implementerats. Inga uppgifter finns om fall där friheten att röra sig inom landets gränser inte respekteras. Dock förekommer ofta polisspärrar vid städernas in- respektive utfarter, särskilt i samband med val och demonstrationer.

På grund av bristande resurser hos passmyndigheten tar det mycket lång tid att erhålla pass vilket i praktiken begränsar rörelsefriheten över gränserna.

6. Rättssäkerhet och rättstatsprincipen

Rättssäkerheten uppvisar stora brister i Zimbabwe. Lagen tillämpas selektivt, straffrihet förekommer och det finns klara tecken på politisering av både polisen och rättsväsendet i stort. Domstolarna är i praktiken inte oberoende. Särskilt gäller detta högre domstolar, även om det finns exempel på domstolsutslag i högsta domstolen som tydligt går emot den verkställande makten. I november utbröt en långvarig strejk bland domarna i den instans som motsvarar tingsrätten i Sverige. Strejken var en protest mot de urholkade lönerna, som inte ens motsvarar transportkostnader till och från arbetet. Resultatet av strejken blev

långa väntetider i fängelser och arrester i avvaktan på rättegång.

Den dömande makten består av Högsta domstolen, högre domstolar och lägre domstolar. Utnämningar av domare är en alltmer politiserad process, där president Mugabe har stort inflytande. Därmed har domstolarnas självständighet urholkats. Ordföranden i Högsta domstolen (Chief Justice) liksom domarna i de högre domstolarna och i Högsta domstolen tillsätts av presidenten efter samråd med Kommissionen för rättsväsendet (Judicial Service Commission). Denna kommission består av Ordföranden i Högsta domstolen, ordföranden i kommissionen för den offentliga förvaltningen (Public Service Commission), riksåklagaren samt två eller tre juridiskt kunniga personer. Samtliga är utsedda av presidenten. Att avsätta en domare är en relativt komplicerad procedur där en tribunal tillsätts för att undersöka om domaren ska anses olämplig. Medlemmarna i tribunalen utses emellertid också av presidenten. I december avsattes riksåklagaren (Attorney-General) Gula-Ndebele med omedelbar verkan. Gula-Ndebele var allmänt känd för sin integritet som oberoende kraft inom rättsväsendet.

Rättsvärdande myndigheter låter oftast bli att ingripa mot politiskt motiverade våldshandlingar – i synnerhet de som utförs mer organiserat av de så kallade milisgrupperna – vilket vittnar om att dessa myndigheters fristående ställning undergrävs. Det gäller i synnerhet de högre rättsinstanserna. Underrätterna visar i större utsträckning prov på ett självständigt agerande gentemot den verkställande makten. Däremot har det förekommit rapporter om trakasserier och regelrätt våld mot domare i de lokala domstolarna.

Afrikanska kommissionen för mänskliga rättigheter antog 2005 en resolution som uttryckte djup oro över rättsväsendets bristande oberoende.

De medlemmar i oppositionens ledning som arresterades och misshandlades i mars frisläpptes i brist på anklagelsepunkter. Vita jordbrukare och deras lokalanställda zimbabwier är en tydligt avgränsad grupp vars rättigheter blivit kränkta i samband med statlig expropriering av mark. Enligt en rapport – Adding Insult to Injury (2007) - från organisationerna ZHRNF och Justice for Agriculture Trust (JAG), har polisen i de flesta fall vägrat att skydda deras rättigheter, trots att domstolsutslag visar att avhysningen av människorna från deras gårdar inte har laglig grund. Det här har fortgått under hela 2000-talet och pågår fortfarande. Ett domstolsutslag gav under 2007 ockupanterna rätt gentemot några vita jordbrukare som i rätten bestred ockupanternas rätt att beslagta deras jordbruksutrustning utan ersättning. Detta förfarande har varit legio, men för första gången har nu dess lagenlighet prövats.

Regeringen har inrättat nya regionala domstolar runt om i landet för att förbättra medborgares tillgång till rättsväsendet. Kvinnor har i princip samma tillgång till

rättsväsendet som män men i praktiken hindrar det mansdominerade samhället många kvinnor att hävda sin rätt. Inte minst på landsbygden tillämpas traditionella lagar och regler inför vilka kvinnor har lägre status än män. Kvinnans rättigheter åsidosätts och kvinnor diskrimineras i till exempel familje- och arvsfrågor.

En nationell kommission för mänskliga rättigheter har nyligen upprättats. Syftet med kommissionen är bland annat att ta upp enskilda fall om påstådda kränkningar av mänskliga rättigheter. Initiativet är välkommet, men det återstår att se om denna kommission kan uppnå mer än de magra resultat som andra sentida kommissioner har uppnått. Den tidigare ombudsmannen för mänskliga rättigheter i Zimbabwe har nu ersatts av en ny institution, Office of the Public Protector. Ombudsmannaämbetet fungerade inte i praktiken på grund av begränsat mandat och resursbrist.

Straffbarhetsåldern i Zimbabwe är 18 år. Från 15 år kan en medborgare skickas till motsvarande ungdomsvårdsanstalt.

Problemet med korruption inom den offentliga sektorn är omfattande och tilltagande i takt med den försämrade ekonomin. Inom departement, statliga myndigheter och statliga företag förekommer korruption på alla nivåer. Flera ledande företrädare för regeringspartiet har förvärvat en eller flera gårdar inom ramen för jordreformen. President Mugabe har lyft upp kampen mot korruptionen som en prioriterad fråga för partiet, senast under partikongressen i december 2007. Regeringen tillsatte en anti-korruptionskommission i januari 2005, men den förefaller ineffektiv. Ingen samlad strategi för att bekämpa korruptionen är känd.

7. Straffrihet

Straffrihet är vanlig för det styrande partiet och dess sympatisörer. Det manifesteras tydligast av polisens oförmåga att utreda åklagares ovilja att åtala för brott mot de mänskliga rättigheterna. En stor andel brott med politiska förtecken läggs till handlingarna utan vidare åtgärd. Poliser och andra företrädare för staten, som gör sig skyldiga till brott mot de mänskliga rättigheterna, löper liten risk att ställas till svars, även om det finns organisationer och företrädare för mänskliga rättigheter som försöker driva fall av polisövergrepp och tortyr i rätten.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings-, och religionsfrihet

Yttrandefriheten garanteras i grundlagen, men begränsas i praktiken genom lagstiftning. Under senare år har flera lagar som inskränker den journalistiska verksamheten införts och flera oberoende tidningar har nekats tillstånd och

tvings stänga. Radio är den mest spridda källan till information i Zimbabwe, men radio och TV kontrolleras helt av staten och används för regeringens budskap. Ingen oberoende radio- eller TV-station har fått sändningslicens.

Dagspressen kontrolleras av regeringen och används för att förmedla regeringens budskap. Någon formell censur förekommer inte, men i praktiken finns en självcensur. Fall har också förekommit där informationsministeriet har gett upphov till ytterligare inskränkningar.

Den oberoende pressen utgörs i dagsläget av tre veckotidningar, som är öppna i sin kritik av den sittande regeringen. De har dock begränsad spridning. De är koncentrerade till Harare och är mer än dubbelt så dyra som den största regeringskontrollerade dagstidningen The Herald. Det går att få tag i oberoende utländska tidningar, såsom The Zimbabwean och Mail & Guardian, men de är svårtillgängliga utanför huvudstaden. I organisationen Reportrar Utan Gränsers ranking gällande pressfrihet i världens länder sjönk Zimbabwe från 140:e plats 2006 (av 168 länder) till 149:e plats av 169 länder 2007.

Lagen om sändande av radio och TV (Broadcasting Services Act) och den politiskt tillsatta myndigheten Radio- och TV-verket (Broadcasting Authority) reglerar etermedias verksamhet, inklusive sändningstillstånd. Hittills har tillstånd endast utfärdats till statsägda aktörer. Myndigheten har även mandat att reglera det redaktionella innehållet.

Tillämpningen av lagar som Lagen om allmän ordning och säkerhet (POSA, Public Order and Security Act) och Lagen om tillgång till information och integritetsskydd (AIPPA, Access to Information and Protection of Privacy Act), innebär långtgående inskränkningar i yttrande- och pressfriheten. I POSA ingår ett förbud mot att förmedla ”falska uttalanden som skadar staten eller initierar allmän oreda och våld ...”. Presidentens trovärdighet får heller inte undergrävas genom falska eller förolämpande uttalanden. AIPPA innebär inskränkningar på nästan alla nivåer som rör yttrandefriheten och det journalistiska uppdraget. Enligt AIPPA krävs att alla journalister har ett förnybart ettårigt tillstånd som utfärdas av en politiskt tillsatt mediekommission. Även förläggare och utgivningsföretag åläggs registrering. Brott mot lagen kan resultera i böter eller fängelse. Lagen innehåller bland annat förbud mot att förmedla information som sprider ”rädsla, oro och förtvivlan” och andra långtgående restriktioner och undantag från rätten att tillgå och förmedla information.

Journalister från oberoende medier löper risk att arresteras i Zimbabwe. I landet finns ingen oberoende utrikeskorrespondent sedan 2003. En svensk journalist som bevakade parlamentsvalet 2005 fick sitt tillstånd indraget och tvingades lämna landet dagen efter valet. Journalister nekas kategoriskt

inresevisum.

Daily News, landets tidigare enda oberoende dagstidning innan den tvingades upphöra med verksamheten, ansökte 2005 på nytt om utgivningstillstånd men fick avslag.

Det finns inga rättsliga inskränkningar i medborgarnas rättigheter att ansluta sig till eller bilda politiska partier eller organisationer. I praktiken förekommer dock mer eller mindre statssanktionerad förföljelse av aktiva eller misstänkta medlemmar av den politiska oppositionen. Aktiviteter som ”stör allmän fred, säkerhet och ordning” är förbjudna enligt POSA och möten eller demonstrationer löper risk att upplösas med våld. Fackföreningar och facklig verksamhet är tillåtna men föreningsfriheten inskränks i och med gällande förbud att hålla möten utan tillstånd. Även fackföreningar för offentlig anställda är tillåtna, men den fackliga verksamheten begränsas av att de är anställda för att arbeta i ”nationens intresse”. Inte sällan är fackföreningarna utsatta för trakasserier och anklagelser för att bedriva politisk verksamhet.

Under 2007 arresterades över 1500 personer mellan januari och oktober utan stöd i landets lagstiftning (se avsnitt 5). De allra flesta har arresterats i samband med olika protestaktioner, och de har tillhört organisationer som WOZA (Women of Zimbabwe Arise), MDC och NCA (National Constitutional Assembly). En annan utsatt grupp är studenter som protesterat mot förhållandena på landets universitet. Många studenter har blivit avstängda från sina studier som en följd av protesterna.

Flera utländska organisationer har lämnat landet av rädsla för eventuell kommande restriktiv lagstiftning gentemot enskilda organisationer. Flera organisationer har haft svårt med förlängning av arbetstillstånd för medarbetare i nyckelpositioner och dessa personer har tvingats lämna landet. Ett par svenskar som sökt visum för arbete för Afrikagrupperna har nekats visum.

Religionsfrihet råder och inga restriktioner finns för bildandet av kyrkliga samfund.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Zimbabwe är en grundlagsfäst demokrati med flerpartisystem. Majoritetsval i enmansvalkretsar ger stora partier en fördel och stärker i allmänhet regeringspartiet. I Zimbabwe har presidenten stora maktbefogenheter. Maktfördelningen, enligt Zimbabwes grundlag, ger presidenten ställning som statschef, regeringschef och överbefälhavare. Regeringen utses av presidenten och är ansvarig inför parlamentet. Med ämbetet följer omfattande befogenheter som till exempel en stor utnämningmakt. En av nyheterna i det 18:e tillägget till

grundlagen, som under året blev gemensamt framförhandlat av oppositionspartiet MDC och regeringspartiet, är att mandatperioden för presidentämbetet reduceras från sex till fem år. Om presidenten dör eller på annat sätt är oförmögen att utöva sitt ämbete, ska efterträdaren utses av parlamentet. En annan nyhet är att valen till president, representanthus, senat och lokala församlingar ska äga rum samtidigt.

Ett nytt parlament väljs vart femte år. Parlamentet ska genom det 18:e tillägget utökas från 150 till 210 platser, där samtliga platser ska utses direkt i allmänna val. Vid det senaste parlamentsvalet 2005 vann Zanu-PF stort med 78 av de då 120 valbara platserna. Därutöver finns oppositionspartiet Movement for Democratic Change, MDC, som erhöll 41 platser. Slutligen finns en oberoende och de av presidenten utnämnda 30 ledamöterna representerade. Den enda oberoende kandidaten Jonathan Moyo har tidigare varit informationsminister för Zanu-PF.

Sedan 2005 har Zimbabwe en senat till vilken det första valet ägde rum i november samma år. Senaten ska genom det 18:e tillägget i grundlagen fortsättningsvis bestå av 93 medlemmar, där 60 väljs i allmänna val, 5 utses av presidenten och 10 av provinsguvernörer. Därutöver ska det finnas 18 hövdingar (chiefs, traditionella ledare) som utses av andra hövdingar. Oppositionspartiet var emot införandet av en senat och den allmänna meningen är att senaten införts för att förse lojala partimedlemmar med arbete. Oppositionspartiets ledning var inte enig om deltagandet i senatsvalet, vilket ledde till en uppdelning av partiet i två falanger. Valdeltagandet till senatsvalet 2005 var det lägsta sedan självständigheten 1980.

Sedan början av 2000-talet har motsättningarna mellan det styrande partiet, Zanu-PF, och oppositionen, MDC, dominerat det offentliga livet. Genom regeringspartiets överväldigande seger i parlamentsvalet 2005 har MDC inte längre någon egentlig makt i parlamentet. MDC har dessutom haft svårt att enas i centrala frågor, senast i frågan om valsamverkan inför valet 2008, vilket lett till två tydliga falanger inom partiet. Under den av SADC initierade medlingsprocessen mellan ZANU-PF och MDC har MDC:s inflytande ökat. Det tidigare nämnda 18:e tillägget till grundlagen var framförhandlat mellan de båda parterna. Men processen är känslig och de svåraste frågorna, t.ex. frågan om tidpunkten för en helt ny grundlag lyckades parterna inte komma överens om.

De flesta val som ägt rum i Zimbabwe under de senaste åren, inklusive parlamentsvalet 2005, har bestridits av oppositionen och underkänts av flertalet internationella bedömare. Jämfört med tidigare val innebar parlamentsvalet 2005 dock en förbättring. Själva valet, som dock föregicks av perioder av våld, genomfördes med mindre våld och under bättre former än föregående val. Det politiskt sanktionerade våldet har under 2007 ånyo trappats upp jämfört med

2006. Våld förekommer även från MDC:s sida, om än i betydligt mindre omfattning än det statssanktionerade våldet.

Zimbabwe har skrivit under SADC:s riktlinjer för fria och rättvisa val och ett antal förändringar har genomförts för att tillmötesgå riktlinjerna. Bland annat etablerades en valkommission med uppgift att genomföra valen. Presidenten gavs dock viss makt över valkommissionens sammansättning vilket ställer frågor om valkommissionens opartiskhet.

I Zimbabwe förekommer partistöd. Storleken på stödet avgörs av antalet platser i parlamentet. Utländsk finansiering av politiska partier är förbjuden. Det repressiva klimatet med politiska våldsamheter, brist på fria medier och de inskränkningar i mötesfriheten som införts i och med framförallt POSA har inneburit stora begränsningar för oppositionen. Enligt uppgifter tillämpas lagen selektivt, till förmån för det styrande partiet. POSA har nyligen reviderats - ett resultat av SADCs medling - och blivit något mindre restriktiv. Exempelvis får upp till femton personer ha möte på offentlig plats utan tillstånd från myndigheterna.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Landets ekonomi har krympt med ca 40 procent sedan 1999, samtidigt som största delen av Afrikas ekonomi ökat med ca 40 procent under samma period. Gapet mellan dagens produktion av varor och tjänster och vad den skulle kunna ha varit är mycket stort. Den krympande ekonomin och en galopperande inflation minskar kraftigt möjligheten för landets invånare att tjäna sitt uppehälle genom arbete. IMF uppskattade att inflationen vid årets slut närmade sig 100 000 procent.

Tillförlitliga siffror över arbetslösheten finns inte att tillgå, men den uppskattas av ILO till över 70 procent i den formella sektorn. En stor andel av befolkningen är verksam i den informella sektorn. Genom regeringens upprepningsaktion, Operation Murambatsvina, 2005, raserades möjligheterna för många att tjäna sitt uppehälle inom den informella sektorn. Den krympande formella sektorn minskar också möjligheterna för staten att finansiera utgifter för att tillgodose befolkningens rättigheter till utbildning och hälsa. Ungefär tre miljoner zimbabwier uppskattas ha flytt till Sydafrika och befinna sig där olagligt.

Arbetsmarknaden är segregerad. Vita zimbabwier har traditionellt varit egna företagare eller innehaft chefspositioner. Låginkomstyrkena innehas så gott som uteslutande av den svarta befolkningen. Numera har den vita eliten i stort ersatts

av svarta, och många vita har lämnat landet. De så kallade krigsveteranerna finns representerade på många arbetsplatser. Före detta militärer och poliser finns numera i många viktiga positioner inom såväl den offentliga som den privata sektorn. Det går i dagsläget att tala om en mer eller mindre öppen diskriminering av kollegor med politiska åsikter som skiljer sig från regeringspartiets.

Den stora andelen anställda i hemmen och i den informella sektorn har generellt dåliga arbetsvillkor och låga löner. Diskriminering på grund av kön förekommer. En växande andel kvinnor är emellertid universitetsutbildade och den yngre generationen börjar hävda sig på arbetsmarknaden.

Det finns ett flertal fackföreningar i Zimbabwe vilka har varierande grad av inflytande. Den fackliga centralorganisationen Zimbabwe Congress of Trade Unions (ZCTU) har varit en betydelsefull samhällsaktör, vars protestaktioner bemötts med våld och arresteringar från regeringens sida. MDC har sitt ursprung i ZCTU och regeringen anser att fackföreningen driver en politisk snarare än en facklig agenda. Under 2007 har dock inte ZCTU lyckats mobilisera folk som tidigare. Arbetstagarens lagliga skydd är omfattande. Barnarbete är förbjudet enligt zimbabwisk lag. Zimbabwe har ratificerat samtliga av ILO:s åtta centrala konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Ökande fattigdom, matbrist, svält och bristande offentlig service har påverkat befolkningens hälsa negativt. Vatten- och elbrist har under året varit ett återkommande och utbrett problem, framför allt i Bulawayo och andra städer. Avlopp och avfallshantering har inte fungerat i många tätbefolkade förorter. Flera utbrott av allvarlig diarré och kolera rapporterades 2007. Särskilt hårt drabbat av vatten- och sanitetsbristen är landets sjukvård, som lider stor brist på personal, mediciner och utrustning.

För 2008 aviseras en ökning av medlen till hälsosektorn i den statliga budgeten till 19 procent. Dock kommer den största delen av finansieringen till sektorn utifrån och inte genom den statliga budgeten. Den höga inflationen urholkar snabbt värdet av budgeterade medel. Under året infördes prisstopp på många varor och tjänster, inklusive sjukvård. Det har bland annat fått till konsekvens att ett av de största sjukhusen är på väg mot konkurs då avgifterna inte längre täcker sjukhusets kostnader.

På landets statliga sjukhus kan endast grundläggande medicinsk vård erbjudas. Det råder akut brist på läkare, sjuksköterskor och annan utbildad sjukvårdspersonal. De senast tillgängliga siffrorna från september 2004 visade vakanser på 56, 32 respektive 92 procent av tjänsterna för läkare, sjuksköterskor

och apotekare. Detta beror på hiv/aids och på en omfattande utflyttning till bättre betalda poster utomlands, enligt uppgifter från FN. De fattigaste drabbas hårt av att sjukhusen kräver kontant betalning i förskott. Bristen på utländsk valuta har inneburit att mediciner och annan sjukvårdsutrustning inte kan importeras. I september 2006 beräknades att endast 40 procent av behovet av läkemedel var tillgodosett. Klyftan mellan de rikas och fattigas tillgång till hälsovård har vidgats.

Det största hälsoproblemet är hiv/aids. Enligt siffror från landets nationella HIV-rapport (HIV Estimates Report 2007), som offentliggjordes i oktober, har andelen smittade minskat från cirka 20 procent av landets vuxna befolkning 2005 till 15,6 procent i år. Minskningen beror dels på att sjukdomen nu har nått sin kulmen och att många aidssjuka redan dött, men också på att det förebyggande arbetet, som startade tidigt i Zimbabwe, nu börjat få effekt. Dödsfallen har gått ner från över 3000 i veckan 2005 till drygt 2 000 år 2007. Enligt UNICEF är hiv/aids orsak till att en miljon barn har förlorat en eller båda föräldrar. Den förväntade livslängden är idag 34 år för kvinnor och 37 år för män.

Det finns politisk vilja att hantera hiv/aids-situationen. Zimbabwe är ett av få länder som har en nationell aktionsplan för föräldralösa och utsatta barn som täcker såväl hälsa som utbildning. Landet har en flerårig handlingsplan mot smittan, Zimbabwe National Aids Strategic Plan 2006-2010. Med stöd från internationella givare har insatsen mot hiv/aidsepidemin bidragit till att bibehålla hälsotjänster, ett säkrare sexuellt beteende hos befolkningen samt att fler får tillgång till läkemedel mot smitta och sjukdomsutveckling.

Inom hälsosektorn görs inga skillnader mellan könen. Dock läggs en större börda på kvinnor som vårdare av aidssjuka. (Läs mer i avsnittet om kvinnors rättigheter.)

12. Rätten till utbildning

Budgetmedlen till utbildning uppgick 2007 till 22 procent. Liksom inom övriga sektorer har de reella medlen krympt till följd av de försämrade statsfinanserna och inflationen. Prisökningstakten har varit särskilt hög inom undervisningssektorn. Andelen barn som börjar i grundskola sjunker. Andelen barn som går vidare från grundskola till gymnasium sjunker kraftigt.

Skolavgifter har blivit en allt tyngre post i privatekonomin. Vidare åligger det eleven själv att bekosta skrivböcker och den obligatoriska uniformen. Textböcker tillhandahålls av regeringen, dock i otillräcklig omfattning. Den fattigaste delen av befolkningen gör stora uppoffringar när de skickar barnen till skolan.

Flickor och pojkar har samma rätt och tillgång till skolgång men det finns en tendens att i första hand skicka pojkar till skolan om familjen har det dåligt ställt. Tidiga graviditeter och behov av någon som kan vårda eventuella aids-sjuka i hemmet är vanliga anledningar till att flickor lämnar skolan i förtid. Lärarna lämnar numera yrket i allt större antal sedan lönerna inte längre går att leva på. Många lämnar landet för bättre betalt arbete i till exempel Sydafrika. Många lärare har dött i aids.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Den kraftigt försämrade ekonomin har medfört att levnadsstandarden generellt har sjunkit. Effekterna av den ekonomiska krisen har förvärrats av politiska beslut, operation Murambatsvina 2005 och prisstoppet under 2007. Inflationen uppskattas av IMF uppgå till 100 000 procent vid årets slut. Arbetslösheten inom den formella sektorn beräknas ligga på cirka 70 procent.

Många hotas av svält. Från att tidigare ha försett regionen med livsmedel understiger numera Zimbabwes livsmedelsproduktion, alltsedan landreformen i början av millenniet, landets egna behov. Enligt FN-organen FAO och WFP:s gemensamma skörd- och livsmedelsutvärdering av Zimbabwe i april-maj 2007, kommer ungefär 4,1 miljoner zimbabwier att vara i behov av livsmedelshjälp från slutet av 2007 till mars 2008. Enligt UNICEF är nära en tredjedel av alla barn hämmade i växten på grund av undernäring.

Jordreformen har drabbat hundratusentals lantarbetare som fördrivits från hem och arbete när nya ägare tagit över gårdarna. Få av dessa har hittills tilldelats jord, de flesta har istället blivit hemlösa. Trots att det sannolikt är dessa personer som är bäst lämpade och i störst behov av mark har de till största delen förblivit lottlösa.

Statsmakten för en mer eller mindre medveten diskriminerande politik gentemot de som är eller kan misstänkas vara oppositionella. De tilldelas ingen mark i jordreformen och de får heller inte ta del av statliga bidrag. De missgynnas vid damm-, väg- och husbyggen, undantas från livsmedelsstöd samt olika former av arbetsgenererande projekt. Bekräftade fall finns där mat distribuerats på politiska grunder och i politiskt syfte, det vill säga där de som antas tillhöra oppositionen förvägrats tilldelning av mat.

En av de mest eftersatta regionerna i landet, Matabeleland i söder, bebos i huvudsak av landets näst största befolkningsgrupp, Ndebele, där MDC har stort stöd. Allt sedan självständigheten har regeringen anklagats för att diskriminera denna region, som lider av underutveckling och ett torrt klimat.

Zimbabwe har efter 1991 stadigt sjunkit i FN:s utvecklingsprogram, UNDP:s, utvecklingsindex (Human Development Index). 2005, som är senaste år för denna indikator, befann sig Zimbabwe på plats 151 av 177 länder, men fortfarande i kategorin utveckling på mellannivå (medium human development). En förklaring till att Zimbabwe fortfarande befinner sig i denna kategori är en relativt hög andel läskunniga, på grund av ett tidigare fungerande utbildningsväsende. När det gäller förväntad livslängd vid födsel ligger man näst sist i hela världen.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

Zimbabwe är till stor del ett mansdominerat samhälle där kvinnans politiska och ekonomiska inflytande är starkt begränsat. Såväl könsdiskriminering som prostitution är förbjudet enligt lag. Andelen kvinnor i parlamentet ökade i det senaste parlamentsvalet från 12 till 17 procent. 21 kvinnor valdes då in och ytterligare 4 utnämndes av presidenten. Vicepresidenten är kvinna, liksom vice talmannen. Kvinnor är i klar minoritet i regeringen. Ingen begränsning för kvinnlig valbarhet finns i landets författning. Mycket liten skillnad råder i landet mellan kvinnors och mäns valdeltagande.

Zimbabwe undertecknade 1997 SADC:s Genus- och utvecklingsförklaring (Declaration on Gender and Development) och har därigenom åtagit sig (sedan SADC- toppmötet i augusti 2007) att sträva efter en femtioprocentig kvinnlig representation.

Zimbabwe har undertecknat FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, CEDAW, och regeringen har därigenom påtagit sig ett ansvar att värna om kvinnans ställning. Parlamentet godkände i december 2007 afrikanska stadgans protokoll om kvinnors rättigheter i Afrika och ratificering återstår.

Det är i allt högre grad accepterat för kvinnor att göra yrkeskarriär, även om det är svårt i praktiken. Föräldraledigheten är tre månader utan ekonomisk ersättning (45 dagar före och 45 efter födseln). Statlig barnsomsorg finns inte, vilket gör att endast privata alternativ eller den egna familjens goda vilja står till buds. De flesta kvinnor arbetar i den informella sektorn eller i jordbruket där de bär en tung arbetsbörda samtidigt som de ser efter hem och barn. Kvinnliga chefer inom näringsliv och offentlig sektor är sällsynta.

Sedvanor och traditionell rätt är oftast till kvinnans nackdel. Bland annat är kvinnors rätt att arva eller äga land mycket begränsad. Särskilt utsatta är ogifta

eller skilda kvinnor. I den hårt kritiserade landreformen har kvinnor, enligt officiell statistik, endast tilldelats cirka 10 procent av den utdelade jorden. Någon tradition att tillämpa kvinnlig könsstympning finns inte i Zimbabwe. Abort är förbjudet.

Kvinnor drabbas i högre utsträckning av hiv/aids, både genom att kvinnor i högre grad än män blir smittade och genom samt att det oftast faller på kvinnan att sörja för sjuka familjemedlemmar och deras barn. Våld mot kvinnor, inte minst inom familjen, är utbrett. Landets kvinnoorganisationer har varit drivande i frågan och parlamentet antog 2007 en lag mot våld i hemmet (Domestic Violence Act) som sedermera trätt i kraft genom presidentens godkännande. Sexualiserat våld mot oppositionella kvinnor förekommer.

15. Barnets rättigheter

Antalet barn som är föräldralösa till följd av hiv/aids uppgår till en miljon enligt UNICEF. Det totala antalet föräldralösa barn beräknas till 1,4 miljoner. Det finns lagstiftning och en nationell plan för att skydda barnets rättigheter (National Plan of Action for Orphans and Vulnerable Children). I samarbete med regeringen genomförs insatser av FN, andra internationella organisationer samt inhemska organisationer.

Flickor arbetar i stor utsträckning i hemmet och/eller inom den informella sektorn. Barnprostitution förekommer och bedöms ha ökat efter Operation Murambatsvina. Antalet hiv-smittade flickor beräknas vara fem gånger större än antalet hiv-smittade pojkar. Sexuella övergrepp och incest är vanligt förekommande i Zimbabwe. Mycket sällan får dessa brott någon rättslig påföljd.

Barnarbete är förbjudet i lag i Zimbabwes men existerar i stor omfattning och fortsätter att öka. Lagen innehåller vissa luckor som utnyttjas främst inom jordbrukssektorn. Zimbabwe har ratificerat ILO:s (International Labour Organization) konvention om förbud av de värsta formerna av barnarbete. Enligt en rapport från den statistiska myndigheten Central Statistical Office från 2004 är nära hälften av alla barn mellan 5 och 17 år ekonomiskt verksamma.

Rekryteringsåldern till Zimbabwes militära styrkor är 18 år. Dock finns en stor andel barn i ungdomsmilisen som har sitt ursprung i den statliga ungdomstjänsten National Youth Service. Ungdomstjänsten startade år 2000 som frivilliga ungdomsläger men utvecklades senare till mer eller mindre obligatoriska paramilitära träningsläger för barn och ungdomar. I utbildningen ingår både militärexercis och vapenhantering. Ungdomsmilisen är alltså inte enbart återkommande förövare som begår brott mot de mänskliga rättigheterna i landet, utan de är själva offer för kränkningar. Det finns rapporter om

omfattande våld, våldtäkter och spridning av hiv-smitta inom ungdomsmilisen.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Shona utgör 82 procent av befolkningen, Ndebele 14 procent, vita mindre än 1 procent samt övriga etniska folkgrupper 3 procent. Ndebele har sedan självständigheten indirekt diskriminerats av statsmakten och inte fått del av utvecklingsinsatserna i samma utsträckning som övriga landet. Politiska motsättningar vid självständigheten följdes av fyra års stridigheter och terror i Matabeleland, där minst 20 000 Ndebeles avrättades under åttiotalet. Offrens anhöriga har ännu inte kompenseras för övergreppen. President Mugabe och Zanu-PF åtnjuter litet stöd i denna södra region. Folkgruppen Tongas, som tvångsflyttades då Karibadammen byggdes, är en annan eftersatt folkgrupp.

Sedan jordreformen inleddes har vita kommersiella jordbrukare varit en särskilt utsatt grupp. De har levt under mer eller mindre laglösa förhållanden, med högst begränsat stöd från polisen. Även vita oppositionspolitiker är en hårt ansatt grupp, med hot och trakasserier som en del av vardagen. Lagar tillämpas selektivt, ofta på politiska grunder eller med rasistiska undertoner.

Uttalanden som ”vita hör inte hemma här – åk hem till Tony Blair” har inte varit ovanliga från ledande regeringspolitiker. Numera riktas retoriken mot Storbritannien och Gordon Browns regering, samt förment allierade, snarare än mot vita. Det förekommer knappast några spänningar mellan den svarta och den vita befolkningsgruppen.

Zimbabwier med dubbelt medborgarskap, vanligen med ursprung från grannländerna, var efter ett författningstillägg 2001 tvungna att avsäga sig sitt zimbabwiska medborgarskap. Konsekvenser följer för de här personerna när det gäller rätten att äga eller bruka jord, samt rätten att rösta i valen 2008. Detta har regeringen sedermera försökt komma till rätta med genom att undanta medborgare från SADC-regionen.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Homosexualitet är olagligt i Zimbabwe. Genom ett tillägg i kriminallagstiftningen 2006 har begreppet sodomi fått en mer godtycklig tolkning till att inkludera all fysisk kontakt mellan män som kan anses omoralisk. Acceptansen gentemot homo- och bisexuella samt transpersoner är mycket låg i Zimbabwe, särskilt bland de mer traditionella grupperna i samhället. President Mugabe har vid flera tillfällen gjort häftiga utfall och nedsättande uttalanden mot homosexuella.

I Zimbabwe arbetar organisationen Gays and Lesbians Association of

Zimbabwe (GALZ) med att hävda homosexuellas rättigheter. GALZ har sedan 2003 närvarat vid landets internationella bokmässor. Vid mässan 2005 hotades organisationen av en grupp besökare och tvingades lämna mässan för att undvika våldsamheter. Polis och vakter på plats gjorde ingen ansats att ingripa.

Homo- och bisexuella har i likhet med andra ”oppositionella” grupper i samhället inte samma tillgång till de statsägda massmedierna samt har svårt att erhålla demonstrationstillstånd. Vidare åtnjuter de endast begränsat skydd från polisen. Det finns fall där människor har trakasserats och misshandlats av polis på grund av sin sexuella läggning.

18. Flyktingars rättigheter

Operation Murambatsvina uppskattas ha lämnat närmare 700 000 människor utan bostad och/eller försörjningsmöjligheter. Människor tvångsförflyttades till transitläger eller ut på landsbygden. Många av dem lever fortfarande som internflyktingar utan bostad. FN-sändebudet för bostadsfrågor, Anna Tibaijuka, beskrev i sin rapport de humanitära konsekvenserna som ”oerhörda”. Regeringen vägrade erkänna att en humanitär kris hade uppstått och fortfarande har regeringen gjort lite för att bistå de drabbade. I stället rapporteras det om nya uppreppningsaktioner runt om i landet, dock i mindre skala.

Regeringens jordreform har också skapat en situation med hundratusentals lantarbetare på flykt. Det är svårt att få entydiga uppgifter om hur stor denna grupp är, men enligt siffror från FN så har majoriteten av landets cirka 1,5 miljoner lantarbetare, inklusive deras närmaste familjemedlemmar, på olika sätt drabbats. En stor del av dessa kommer ursprungligen från något av grannländerna (Malawi, Moçambique och Zambia) men efter flera generationer i Zimbabwe är många fortfarande statslösa utan en plats att säkert uppehålla sig på. De som kan söker sig till släktingar på landsbygden eller till städerna, där arbetslöshet och fattigdom ofta väntar. Många zimbabwier har olagligt tagit sig över gränsen till Sydafrika. Förra året skickade Sydafrika tillbaka över 100 000. I början av 2007 deporterade Sydafrika varje vecka över 3 000 olagliga invandrare tillbaka till Zimbabwe. Dessa tal sägs ha ökat under året, men Internationella organisationen för migration (IOM) tillåts inte längre rapportera statistiken. IOM och regeringen samarbetar för att vid gränsen ta hand om de återvändande flyktingarna.

Enligt nya siffror från UNHCR finns ca 3 000 flyktingar från andra länder i Zimbabwe. Många av dessa kommer från Demokratiska Republiken Kongo, Rwanda och Burundi. En asylsökandes ärende behandlas av Zimbabwes flyktingkommission som består av representanter från polisväsendet, motsvarande invandrarverket, utrikesministeriet och ministeriet för social

välfärd. UNHCR har observatörsstatus i kommissionen som möts varje vecka

19. Funktionshindrades rättigheter

Enligt Zimbabwes riksråd för funktionshindrade har situationen för personer med funktionshinder försämrats avsevärt under den rådande negativa politiska och ekonomiska utvecklingen i landet.

Handikapporganisationerna är överlag besvikna på implementeringen av Lagen om funktionshindrade som antogs 1992 och som ger funktionshindrade rätt till vård, rehabilitering, utbildning och tillgång till särskilda hjälpmedel. Offentliga byggnader undantas från kravet på handikappanpassning, vilket innebär att den bristande tillgängligheten till bland annat skolor och sjukhus fortsätter utgöra ett problem. Vidare kan arbetsgivare fortfarande neka en person med funktionshinder anställning med hänvisning till bristande säkerhet i lokalerna.

Traditionellt har personer med funktionshinder en lägre status i samhället. Det statliga stödet till skolor som undervisar barn med funktionshinder har avstannat. Det samma gäller det blygsamma socialbidrag som tidigare betalades ut.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

Det auktoritära politiska klimatet och den ökande intoleransen mot regimkritiska röster har utan tvekan försvårat situationen för landets oberoende organisationer, särskilt de som arbetar för mänskliga rättigheter och demokratisk samhällsstyrning. Dessa anklagas för att vara en del av den politiska oppositionen och styrda av väst. Situationen för frivilligorganisationerna, båda inhemska och internationella, har under 2007 varit svår. Flera internationella medarbetare har varit tvungna att lämna landet efter att deras tillfälliga arbetstillstånd inte blivit förnyade. Politiskt aktiva organisationer, till exempel organisationen National Constitutional Assembly, har blivit trakasserade och olagligt gripna. Åtgärden från centralbanken att disponera enskilda organisationers konton för utländsk valuta har väckt farhågor om kontroll och ineffektivitet.

Försök att på olika sätt minska organisationers inflytande har gjorts, exempelvis genom misskreditering i statskontrollerade medier, hot och övervakning med mera. Resultaten har hittills varit begränsade. Flera av organisationerna har under de senaste åren trots allt lyckats etablera sig väl i samhället, med goda relationer till medborgarna. Deras försök till samarbete och samordning med det internationella samfundet ger en bas och en viss

trygghet. Hotet om att införa en skärpt lagstiftning för enskilda organisationer har dock redan fått vissa utländska organisationer att lämna landet.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Många internationella organisationer är verksamma i Zimbabwe inom områden som såväl indirekt som direkt berör mänskliga rättigheter. Bland dessa kan nämnas UNDP, UNFPA, UNICEF, Röda Korset, IOM, ILO och OCHA.

Förutom att stöd går genom flera av de ovanstående internationella organisationerna, så riktas en stor del av det svenska stödet inom området mänskliga rättigheter till lokala eller regionala organisationer. De svenska insatserna kanaliseras genom organisationerna Zimbabwe Election Support Network (ZESN) och National Constitutional Assembly (NCA). Bland insatserna kan nämnas stödet till organisationen Legal Resources Foundation (LRF) och den regionala MR-organisationen Southern African Trust for Human Rights (SAHRIT). Även mediaorganisationer är föremål för svenska insatser. Stöd ges också till organisationen Counselling Services Unit, som dokumenterar och hjälper offer för politiskt våld. Barnets rättigheter får svenskt stöd bland annat genom organisationen Justice for Children Trust. 2006 påbörjades ett stöd till organisationen Centre for Peace Initiatives in Africa (CPIA) för att främja dialog, försoning och fredskultur i landet.